

Mamma Mia-dvd slår säljrekord

LONDON Filmen Mamma Mia är den dvd-skiva som har sålt bäst hittills i Storbritannien, trots att det bara är fem veckor sedan den släpptes. Det är också den första film på dvd som sålts i över fem miljoner exemplar i landet, enligt

Official Chart Company. Filmversionen av den populära Abba-musikalen har tidigare gjort succé på bio, där den spelat in över 69 miljoner pund som en av de största kassasuccéerna hittills.

Den näst mest populära

dvd-filmen genomtiderna i Storbritannien är Pirates of the Caribbean – The Curse of the Black Pearl.

TT-Reuters

Årets nya ord

Varje år berikas svenska språket med ett antal nya ord. Här är några exempel från Språkrådets sammanställning av 2008 års nya ord: **ADV** – enkelt råd vid diffusa sjukdomssymptom (bildat av Alvedon, dricka, vila). **Bloggbävning** – att väldigt

många bloggsidor samtidigt behandlar ett ämne.

Burkini – baddräkt med långa ärmar och ben.

Gatustickning – utsmyckning i form av en stickning runt exempelvis en lyktstolpe.

Skynka – visa att man är för eller emot exempelvis

ett bygge genom att hänga ut ett skynke i en viss färg utanför sitt fönster.

Ödleplåster – plåster som efterhärmat de sugkoppar som finns på en geckoödlas fötter.

Källa: Språkrådet

TT

En värld av himmelskt ljus

Gotiken var den dominerande riktningen inom den medeltida konsten och byggde grundläggande på teologiska tankar. Anders Bylander skildrar en kyrkostil som blomstrade under en epok då ljus och balans stod i centrum – en epok som paradoxalt nog kallas "den mörka medeltiden".

För Viktor Rydberg var medeltiden "en mörk natt upplyst av enstaka lysande stjärnor". Långt in i vår egen tid tänkte man på den katolska medeltiden som mörk. I dag vet vi att medeltiden också var ljusan dag.

Dominerande riktning inom konsten var gotiken. Den byggde i själva verket på teologiska tankar. Typiska drag som spetsbågen, portalerna, ribbvalv, strävpelare och strävbågar, genombrutna väggar, ymnig utsmyckning och strålande fönster var uttryck för en andlig världsbild.

Vissa konsthistoriker har velat se gotiken som en utveckling av den romanska arkitekturen. Men det är långsökt att den gotiska katedralen skulle ha rest sig ur romanik. Antikens arkitektur präglades av ett spel mellan bärande och buret, medan gotisk byggnadskonst vill bli fri från tyngdlagen. En känsla av tyngdlöshet svävar i de genomskinliga, diafana, väggarna.

Renässansfolk ogillade gotiken. Det var en följd av deras vurm för antika ideal. Den som ville åter till de gamla grekerna såg i den kristna gotiken en stötesten. Det sakrala utmanade all hedendom, först och främst i katedralerna, men också inom skulptur, måleri, dramatik och musik.

Gotiken uppstod i områ-

Gotiken uppstod på medeltiden i området runt Paris. Notre Dame är bara ett exempel på de många kyrkor och katedraler som byggts i gotisk stil.

FOTO: REMY DE LA MAUVINIÈRE / SCANPIX

et runt Paris. Bara där var kunglig provins, medan resten av Frankrike styrdes feodalt av vasaller. Gotiken blev de franska kungarnas stil och segrade i investiturstriden, då den franske kungen gav påven sitt stöd. Ingen avlägsen tanke alltså, att den romanska stilen och kejsarmaktens gick hand i hand till skuggornas rike. Bakom gotikens seger över sinnena anas samtidigt påvens ordnande och gestaltande hand.

Gotiken som kyrkostil utgår från abboten Suger vid Saint-Denis, ett kloster utanför Paris. Här låg den

tidiga medeltidens franska kungar begravda, liksom Frankrikes nationalhelgon, den helige Dionysios (som gett klostret namn). Han var stadens förste biskop.

Högmedeltiden var en blomstrande era i Europas historia, innan 1300-talet med krig, svält och digerdöd. Den helige Bernard av Clairvaux grundade cistercienserorden och var kritisk till de romanska kyrkväggarnas gudsbild, en värld av straff och vedergällning med Gud i huvudrollen förde tanken till Gamla testamentets

blodsorgier och var inte olik den stränge Gud som rådde i svensk reformation. Bernards Gud var kärleksfull och mild, som man kan läsa i Johannes' första brev: "Rädsla finns inte i kärleken, utan den fullkomliga kärleken fördrivar rädslan" (4:18). Denna mildhet har från den gotiska kyrkokonstens Frankrike spritt sig över Europa. Där står Jesus Kristus som enande länk mellan Gud och människa, han som talade om sig själv som vägen, sanningen och livet.

Gotikens katedraler visar vägen till ett nytt Jeru-

salem. Ett leende lyser upp ansiktet på de gestalter som smyckar kyrkan. De vandrar med sång till Guds himmel, ty bäst är att sjungande gå. I Uppenbarelsebokens kapitel 21 läser vi hur Jerusalem "kom ner ur himlen från Gud, full av Guds härlighet". Den gotiska katedralen talar i sitt formspråk om en fullödig, äktenskaplig förening mellan den segrande och den försmäktande kyrkan, den syndiga människan och hennes himmelske brudgum. För medeltidens kristna var den eviga och himmelska världen den enda

riktigt verkliga. Den var osynlig, men framträdde i katedralens spel av ljus och symbolik. Så var det ljus som lyfte katedralerna i Chartres och Amiens sinnebilden för ett himmelskt Jerusalem.

Nya testamentets beskrivning av Gud som ljus gjorde att hedningen Platon fick forma den kristna idéhistorien. Från honom och nyplatonismen hämtade kyrkofadern Augustinus stjärnestoffet till sin ljusmetafysik, den teori som med skriften *De musica* inspirerade gotikens mästare. En katedral förenar akustik och optik. Dess orglar och fönster släpper in ljus och balans från en högre verklighet och lyfter hela skapelsen mot skyn.

Ljuset sågs av naturfilosoferna som nyckeln till all vetenskap. Optiken blev så den gren som utvecklades längst. Man kunde förstå regnbågen, göra ögon och kikare av glas. Ljuset låter människan älska skapelsen och ana Guds hand bakom den. Skönhet är den andliga sanningens strålgans och splendor veritatis.

I Augustinus' ljusmetafysik var Gud universums byggmästare och arkitekt. Han var också dess målare och dirigent. Tingens ljusegenskaper bestämmer deras karaktär. Från Pythagoras och Platon kommer tanken att harmoni ger skönhet, som i det hemlighetsfulla gyllene snittet och harmoniläran. Gud hade låtit människan låna en nyckel till universums gåtor. Med instrument ur talmystiken hade han gett Mose förstånd att förverkliga löftets ark och visat Salomo hur han kunde bygga templet. Nu gav han katedralbyggarna nåden att låta det himmelska Jerusalem bli verkligt på fransk jord.

ANDERS BYLANDER